

beeldende vakken CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Binnen en buiten

1 maximumscore 3

voorbeelden van juiste aspecten van de voorstelling:

- de (vorm die lijkt op een) boom
- de (vormen die lijken op) struiken
- de onregelmatige (onder)grond
- de ommuring / de opstaande rand om de tuin
- hoogteverschil / borders / reliëf
- de begrenzing van de tuin

per juist aspect

1

2 maximumscore 2

voorbeelden van juiste antwoorden:

aspect	uitleg
kleur	<ul style="list-style-type: none">– Het lichte wit contrasteert met het donkere groen.– contrast / Zwart-wit contrasteert met overwegend groene omgeving.
vorm	<ul style="list-style-type: none">– de (enorme) grootte van het kunstwerk– vereenvoudigd ten opzichte van omgeving– Gesloten karakter contrasteert met de open omgeving.
materiaal	Het beton contrasteert met het hout / blad van de omgeving.

per juist aspect in combinatie met een juiste uitleg

1

3 A

4 A

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 3

	voorbeelden van een juiste uitleg:
natuur	<ul style="list-style-type: none"> – Het verbeeldt een tuin (met een boom en planten). – Het staat in de tuin (van het museum). – Het wordt omgeven door de natuur.
architectuur	<ul style="list-style-type: none"> – De bezoeker kan op het kunstwerk zijn. / De bezoeker kan het kunstwerk binnengaan. – Het oogt als een bouwwerk.
beeldende kunst	<ul style="list-style-type: none"> – Het is een sculptuur. – Het wordt gepresenteerd in een museum(tuin). – Het is gemaakt door een kunstenaar. – Het verbeeldt het concept van een tuin.

per juiste uitleg bij elk begrip

1

6 maximumscore 1

(2)d / (2)b / (2)c / (2)a

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen wanneer de volgorde juist en volledig is.

7 maximumscore 1

voorbeelden van een juist argument:

- Omdat het kunstwerk er dan uitziet zoals Dubuffet het gemaakt / bedacht heeft.
- Omdat bij een restauratie het oorspronkelijke kunstwerk het uitgangspunt is.

8 maximumscore 3

voorbeelden van juiste kenmerken:

- De paddenstoelen zijn groot.
- De paddenstoelen hangen aan het plafond.
- de onnatuurlijke setting / Paddenstoelen groeien doorgaans niet in een ruimte in een museum.
- Paddenstoelen worden doorgaans niet belicht.
- De paddenstoelen zijn gemaakt van onnatuurlijk materiaal.
- De paddenstoelen draaien rond.
- Je kan zomaar / zonder moeite de onderkant van de paddenstoel zien.

per juist kenmerk

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 1

- 1 onjuist
- 2 onjuist
- 3 juist

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als alle drie de antwoorden juist zijn.

10 maximumscore 2

De antwoorden dienen de volgende strekking te hebben:

- *Jardin d'email*: De toeschouwer is in een kunstmatige tuin in een (museum)tuin 1
- *Upside down mushroom room / Giant Triple Mushrooms*: 1
 - De paddenstoelen hangen aan het plafond (in een speciale ruimte).
 - De paddenstoelen bevinden zich in een (onnatuurlijke) witte omgeving / museum.

In de natuur

11 maximumscore 3

voorbeelden van juiste kenmerken:

- De bomen / bladeren / bloemen / planten zijn vereenvoudigd / geabstraheerd.
- De bladeren zijn omlijnd.
- De boomstammen hebben onnatuurlijke kleuren.
- De boomschors lijkt te bestaan uit stippen of strepen.
- De takken golven onnatuurlijk.
- Plasticiteit ontbreekt. / Het ziet er plat uit.
- De blaadjes zijn los / overlappen elkaar niet / vormen een patroon.
- De takken ontspringen niet uit een boom / lijken aan een stam geplakt.

per juist kenmerk

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 3

voorbeelden van juiste antwoorden:

manier	voorbeeld
overlapping	vrijwel alle stammen / takken / blaadjes
afsnijding	<ul style="list-style-type: none"> – boom linksvoor aan onder- en bovenkant – bomen tweede plan aan bovenkant – het pad aan de onderkant
vervaging	de details, zoals gras, blaadjes en schors in de verte
atmosferisch perspectief	de vergrijsde / vervaagde kleuren verder weg
groot voor / klein achter	de donkere, afgesneden boom links op de voorgrond
lijnperspectief	het pad in het midden / het pad dat naar rechts loopt
kleurperspectief	<ul style="list-style-type: none"> – de koele kleuren op de achtergrond en warme kleuren op de voorgrond – donkere kleuren op de voorgrond
plasticiteit	de donkere of lichte accenten op de stammen

per juiste manier in combinatie met een juist voorbeeld

1

13 maximumscore 3

voorbeelden van juiste antwoorden:

kenmerk	uitleg
grootte van het kunstwerk	Hierdoor krijgt het bos een haast realistisch formaat.
afsnijding links en rechts	Hierdoor lijkt je tussen de bomen te staan.
afsnijding van het pad, onder in het schilderij	Hierdoor lijkt het alsof je zó het pad op kunt stappen.
centraalperspectief	Hierdoor lijkt je als toeschouwer tussen de bomen te staan.

per juist kenmerk in combinatie met juiste uitleg

1

14 maximumscore 1

1b en 1e

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen wanneer beide antwoorden juist zijn.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 1

voorbeelden van een juist effect:

- De illusie van een echt bos gaat verloren. / Het geschilderde bos oogt niet realistisch.
- Het geschilderde bos wordt gefragmenteerd verbeeld. / De voorstelling loopt niet precies door. / Je wordt geconfronteerd met het feit dat het losse schilderijen zijn.

16 maximumscore 3

voorbeelden van juiste voordelen:

- Een tablet is klein / makkelijk mee te nemen.
- Een tablet is het enige benodigde gereedschap.
- Op een tablet kunnen meerdere kunstwerken / schilderijen opgeslagen worden.
- Foutjes of iets dergelijks zijn eenvoudig te herstellen.
- Je krijgt geen vieze handen / kleding / spullen.
- Je bent minder afhankelijk van het weer.

per juist voordeel

1

17 maximumscore 2

voorbeelden van juiste argumenten:

- Hij vindt de aspecten die horen bij elk seizoen zo bijzonder dat hij ze vastlegt.
- Hij vereeuwigd / legt de schoonheid van de natuur vast.
- Hij laat zien hoe bijzonder de vormen / kleuren / lijnen in de natuur zijn.
- Hij laat zien dat (de schoonheid van) het Yorkshire-landschap zoveel kunstwerken waard is.

per juist argument

1

Inpakken

18 maximumscore 3

voorbeelden van juiste kenmerken:

- kleurkeuze (geel/oranje)
- verhoudingen / grootte van het project in relatie met de omgeving
- effect van de kleur op de omgeving
- textuur van materiaal
- locatie / ligging: luchtfoto met daarin weergave van de locatie van het project
- vorm / richting / route van de drijvers

per juist kenmerk

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 2

voorbeelden van juiste contrasten:

- contrast in licht en donker
- contrast in warme en koude kleuren
- contrast in vorm
- contrast door de complementaire kleuren oranje en blauw naast elkaar

per juist contrast

1

20 maximumscore 1

(1) 5-3-2-4

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen wanneer de volgorde juist en volledig is.

21 maximumscore 1

voorbeelden van een juist antwoord:

Als bezoeker

- lijkt je over water te kunnen lopen (iets wat in principe onmogelijk is).
- kan je van de vaste wal naar een eiland lopen (in plaats van varen of zwemmen).
- kan je naast de kustlijn lopen / om een eiland lopen.

22 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste overeenkomst:

- De glinstering / reflectie van het water komt overeen met de glans van het textiel.
- De golfjes van het water komen overeen met de plooïing / rimpels van het textiel.

23 maximumscore 3

voorbeelden van juiste kenmerken:

- Het is een (kunstzinnige) ingreep in een landschap.
- Natuur is onderdeel van het kunstwerk.
- Het formaat is dusdanig groot dat je als toeschouwer onderdeel bent van het kunstwerk / niet het hele kunstwerk kunt overzien.
- Het is een tijdelijk kunstwerk.
- Registraties (schetsen, foto's, film, boek) van het werk blijven bewaard.

per juist kenmerk

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 3

voorbeelden van juiste doelen:

- om betrokkenen te informeren over het project
- om betrokkenen te overtuigen van het project
- om een vergunning te krijgen voor het project
- om risico's in kaart te brengen (bijvoorbeeld wat betreft veiligheid)
- om de hoeveelheid benodigde materialen te berekenen

per juist doel

1

25 C

26 maximumscore 1

voorbeelden van een juist antwoord:

- Zo kan hij te allen tijde zijn eigen artistieke vrijheid behouden.
- Hij hoeft geen rekening te houden met regels bij subsidie / wensen van geldschieters.

27 maximumscore 2

voorbeelden van juiste antwoorden:

- **kunstwerk**, omdat 1
 - de maker een kunstenaar is.
 - er een proces van ontwerpen aan is voorafgegaan.
 - het een concept verbeeldt.
 - het de beschouwer op een andere manier laat kijken naar de werkelijkheid.
- **attractie**, omdat 1
 - de ervaring van over water lopen aandacht trekt.
 - er socialmediawaardige foto's gemaakt kunnen worden.

Vogelvlucht

28 maximumscore 1

voorbeelden van een juist antwoord:

- Je ziet dat de vleugels telkens een andere (opeenvolgende) stand hebben.
- De vogel bevindt zich vrij in de lucht / is omgeven door luchtledigheid.

29 maximumscore 3

voorbeelden van juiste kenmerken:

- Het geheel lijkt te zweven.
- Elk paar buizen verbeeldt één vleugelstand uit een reeks.
- Het geheel beweegt.
- Het 'lijfje' beweegt op en neer (net zoals bij echte vogels).

per juist kenmerk

1

30 maximumscore 1

voorbeelden van een juist antwoord:

- De buizen zijn van glas, waardoor ze kunnen breken.
- De glazen buizen zijn heel dun, waardoor ze snel kunnen breken.
- Door de dunne / transparante draden (zie je nauwelijks dat het hangt en) lijkt het alsof het elk moment (kapot) kan vallen.

31 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

Omdat technici en wetenschappers wel de kennis (van techniek) hebben, en zij zelf niet, om de ideeën van Studio Drift om te zetten in het beoogde kunstwerk.

32 B**33 maximumscore 1**

voorbeeld van een juist antwoord:

- Muybridge want hij onderzoekt / analyseert een vogelvlucht / maakt foto's en legt elk moment van de vogelvlucht vast / wil weten wat er precies in een vogelvlucht gebeurt

of

- Studio Drift want deze verwijst op een overdrachtelijke / abstracte manier naar een vogelvlucht

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

34 maximumscore 3

voorbeelden van juiste antwoorden:

kenmerk	uitleg
laagjes-structuur	verwijst naar het verendek van een vogel
lijnenstructuur	verwijst naar de veren(pennen) van een vogel
ritme van de witte lijnen	hierdoor ontstaat suggestie van vleugelbewegingen
jurk waaiert uit naar zijkant	verwijst naar de vleugels van een vogel
(witte) tule	Transparantie verwijst naar (de kleur van) dons.

per juist kenmerk in combinatie met juiste uitleg

1

35 maximumscore 1

voorbeelden van juiste antwoorden:

- Het kunstwerk en de jurk versterken elkaar inhoudelijk.
- Het kunstwerk en de jurk versterken elkaar beeldend (door de gelijksoortige structuren).

5 Aanleveren scores

Verwerk per examinerator in de applicatie Wolf:

- de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten voor wie het tweede-tijdvak-examen de eerste afname is én
- de scores van alle herkansende kandidaten.

Cito gebruikt beide gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 24 juni te accorderen.

Ook na 24 juni kunt u nog tot en met 30 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

derde tijdvak

Ook in het derde tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw derde-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

afbeelding 1	https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2020/terug-in-de-droedeltu~v385704/
afbeelding 2	https://i.pinimg.com/originals/ec/c5/f5/ecc5f568857bbe00c454ed46c584fd33.jpg
afbeelding 3	https://www.dezeen.com/2018/04/26/oma-fondazione-prada-torre-opens-quirky-interiors-renowned-contemporary-art-exhibition-atlas/
afbeelding 4	https://art-documents.tumblr.com/post/13438969959/casten-holler-at-new-museum-in-ny-giant-triple
afbeelding 5	https://8weekly.nl/recensie/een-ode-aan-het-leven/
afbeelding 6	https://www.sfexaminer.com/entertainment/hockney-exudes-charm-color-in-a-bigger-exhibition/
afbeelding 7	https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2016/nov/12/the-last-10-years-of-david-hockney-from-oil-and-canvas-to-ipad-drawings-in-pictures?page=with:img-8#img-8
afbeelding 8 t/m 14	https://christojeanneclaude.net/projects/the-floating-piers
afbeelding 15, 16, 17	https://www.studiodrift.com/work#/work/in-20-steps/
figuur 1	https://krollermuller.nl/jean-dubuffet-maquette-jardin-d-email
figuur 2a	https://www.youtube.com/watch?v=sMDkbL3x5-8
figuur 2b	https://youtu.be/Na9v-j6_788
figuur 2c	https://www.youtube.com/watch?v=sMDkbL3x5-8
figuur 2d	https://youtu.be/Na9v-j6_788
figuur 3	https://kunstvensters.com/2019/03/12/vier-seizoenen-david-hockney-in-het-van-gogh-museum/
figuur 4	https://www.tessytroubleyn.be/blog/2020/12/9/beweging

(internetbronnen laatst geraadpleegd op 11-01-2022, tenzij anders vermeld tussen haakjes)

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.